

KARBON PİYASALARI RAPORU

SAYI 21: KAPSAM 3 EMİSYONLARI ve KARBON KREDİLERİ İLİŞKİSİ

Ağustos, 2026

1. Giriş

İklim kriziyle mücadele, toplumların en temelinde birey seviyesinde başlar ve gruplar, dernekler, sivil toplum kuruluşları, tesisler ve şirketler boyutunda kapsamı genişleyerek devam eder. Bireylerin hane içerisinde, atıkları kaynağında ayrı toplayarak sağlamış oldukları katkı, ilgili kuruluşların ayrı toplanan atıkları geri dönüştürmesi ya da geri dönüştürülemeyen atıklardan enerji eldesi gibi yöntemlerle genele yayılır ve etkisini artırarak devam eder. Bu yalnızca atık yönetimi ölçeğinde verilmiş bir örnek olup yöntemi farklılaşmakla birlikte iklim krizine karşı etki yaratma hususunda sayısız örnek verilebilir.

Kurumsal sera gazı emisyonları Kapsam 1, Kapsam 2 ve Kapsam 3 olmak üzere üç kapsam altında sınıflandırılır. Kapsam 1, şirketin doğrudan kontrol ettiği kaynaklardan oluşan emisyonları, Kapsam 2, satın alınan elektrik kaynaklı emisyonları ifade eder. Kapsam 3 ise diğerlerinden farklı olarak şirketin doğrudan kontrol edemediği, değer zinciri boyunca meydana gelen diğer dolaylı emisyonları kapsar. Şirketler, faaliyetlerinden kaynaklanan sera gazı emisyonlarını ilgili kapsamlar çerçevesinde hesaplamakta ve çeşitli azaltım hedefleri belirlemektedir.

Kapsam 3 emisyonlarının şirketlerin doğrudan kontrolü dışında gerçekleşmesi, bu emisyonların ölçülmesini ve azaltılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle şirketlerin belirlediği azaltım hedefleriyle gerçekleşen Kapsam 3 emisyonları arasında bir fark oluşabilmektedir. Bu fark, Kapsam 3 emisyon açığı olarak tanımlanır.

Karbon kredileri, şirketlerin hayata geçirmiş oldukları emisyon azaltım uygulamalarına rağmen henüz azaltamadıkları bu emisyonlara karşı kullanılabilecek araçlardan biri olup, kredilerin Kapsam 3 emisyon azaltımlarında tek çözüm olarak görülmemeleri ve şirketlerin doğrudan azaltım faaliyetlerini önceliklendirerek planlamaya bu yönde devam etmeleri önem taşımaktadır.

2. Kapsam 3 Emisyonları Nedir?

Kapsam 3 emisyonları, bir şirketin sahip olmadığı veya doğrudan kontrol etmediği ancak faaliyetleriyle bağlantılı olan kaynaklardan oluşan dolaylı sera gazı emisyonlarıdır.

Sera gazı emisyonlarının **hesaplanması, sınıflandırılması ve raporlanması** için kullanılan uluslararası bir standartlar bütünü olan GHG Protocol (*Greenhouse Gas Protocol*), Kapsam 3 hesaplamasını şirketlerin tüm değer zinciri etkisini değerlendirmesini sağlayan bir muhasebe ve raporlama çerçevesi olarak tanımlamıştır¹. Bu emisyonlar şirketin hem tedarik hem de ürün değer zincirinde ortaya çıkabilir.

Kapsam 3 emisyonlarına aşağıdaki faaliyetler örnek verilebilir:

- Satın alınan mal ve hizmetlerin üretimi,
- Hammadde ve ürün taşımacılığı,
- İş seyahatleri,
- Operasyonlarda oluşan atıklar,
- Satılan ürünlerin kullanılması,
- Ürünlerin kullanım ömrü sonunda bertaraf edilmesi,
- Şirketin yatırımları ve kiralanan varlıkları.

Kapsam 3 emisyonları genellikle şirketlerin toplam karbon ayak izinin önemli bir bölümünü oluşturur. Bununla birlikte şirketler, bu emisyonları oluşturan tedarikçilerin, müşterilerin ve diğer paydaşların faaliyetleri üzerinde sınırlı kontrole sahiptir.

Örneğin rüzgâr türbini üreten bir firmanın Kapsam 3 emisyonları; kullanılan çelik, alüminyum, cam, silikon, kompozit malzeme vb. üretiminden, parçaların ve hammaddelerin taşınmasından, ürünlerin müşterilere ulaştırılmasından ve türbin bileşenlerinin kullanım ömrü sonunda geri dönüştürülmesi ya da bertaraf edilmesinden kaynaklanabilir ve bu noktada üretici, tedarikçilerin emisyonları üzerinde etkin bir role sahip olamayabilir.

¹ <https://ghgprotocol.org/corporate-value-chain-Scope-3-standard>

2.1 Kapsam 3 Emisyon Açığı Nedir?

Şirketler, uyguladıkları çevre politikaları ve çevresel katkı hedefleri gereği bir baz yıl belirleyip takip eden yıllarda Kapsam 3 emisyonlarını azaltmayı amaçlayabilir. Bu amaç doğrultusunda, şirketin her yıl ulaşması gereken bir emisyon seviyesi ve bununla beraber bir azaltım rotası belirlenir. Gerçekleşen Kapsam 3 emisyonlarının belirlenen hedefin üzerinde kalması durumunda Kapsam 3 emisyon açığı oluşur.

Örneğin bir şirketin belirli bir yıldaki hedeflenen Kapsam 3 emisyon seviyesi 800.000 tCO₂e iken gerçekleşen emisyonları 900.000 tCO₂e olabilir. Bu durumda şirketin Kapsam 3 emisyon açığı **100.000 tCO₂e** olur.

Emisyon açığı, şirketin çevresel performansının başarısız olduğu ya da hedeflerine ulaşmada yetersiz kaldığı anlamına gelmez. Yalnızca şirketin hedef emisyonlarıyla gerçekleşen emisyonlar arasındaki farkı gösterir.

2.2 Kapsam 3 Emisyon Açığı ile Karbon Kredileri Arasındaki İlişki

Şirketler, öncelikle kendi değer zincirlerinde gerçek emisyon azaltımları gerçekleştirmelidir. Bunun için tedarikçilerle koordineli çalışılması ve mümkün olan noktalarda emisyon azaltım uygulamalarının hayata geçirilmesi, enerji verimliliğinin artırılması, düşük karbonlu hammaddelerin kullanılması, taşımacılığın iyileştirilmesi ve ürün tasarımlarının değiştirilmesi gibi uygulamalar hayata geçirilebilir ancak şirketlerin tüm Kapsam 3 emisyonlarını kısa sürede azaltması her zaman mümkün olmayabilir. Teknolojik, ekonomik veya operasyonel nedenlerle şirketin gerçekleşen emisyonlarının hedeflenen emisyonların üzerinde kalması olağan bir durumdur.

Bu durumda şirket, Kapsam 3 emisyon açığına karşı yüksek kaliteli karbon kredileri itfa ederek değer zinciri dışındaki emisyon azaltım veya karbon giderim projelerine finansman sağlayabilir. Örneğin şirketin Kapsam 3 emisyon açığı 100.000 tCO₂e ise bu miktarın tamamı veya belirli bir bölümü için karbon kredisi kullanılabilir. Bununla birlikte kullanılan karbon kredileri şirketin

gerçek Kapsam 3 emisyonlarını veri anlamında azaltmaz. Şirket, gerçek emisyon miktarını ve kullandığı karbon kredilerini mutlaka birbirinden ayrı şekilde raporlamalıdır.

Gönüllü karbon piyasalarında yüksek bütünlüklü, şeffaf, kaliteli ve doğrulanabilir krediler ihraç edilebilmesi amacıyla kurulan ICVCM benzeri bir girişim olan ancak ICVCM'den farklı olarak kredilerin kendisine değil hangi çerçevede kullanılabileceklerine odaklanan VCMI (*Voluntary Carbon Markets Integrity Initiative*) tarafından yayımlanan Kapsam 3 Action Code of Practice², yüksek kaliteli karbon kredilerinin doğrudan Kapsam 3 azaltımlarının yerine değil, bu azaltımlara ek olarak kullanılmasını öngörmektedir. Bu yaklaşımda şirket hem değer zincirindeki azaltım çalışmalarına devam eder hem de henüz azaltılamayan emisyonlar için ilave iklim finansmanı sağlar.

2.3 Karbon Kredilerinin Kullanımında Temel İlkeler

Kapsam 3 emisyon açığı için karbon kredisi kullanan bir şirketin aşağıdaki temel ilkelere dikkat etmesi gerekir:

- **Öncelik gerçek emisyon azaltımı olmalıdır:** Karbon kredileri, şirketin kendi değer zincirindeki azaltım faaliyetlerinin yerine kullanılmamalıdır. Şirket öncelikle teknik ve ekonomik olarak uygulanabilir doğrudan yani net azaltım önlemlerini hayata geçirmelidir.
- **Krediler hedef performansından ayrı raporlanmalıdır:** Şirket, Kapsam 3 envanterini karbon kredileri düşülmeden açıklamalıdır. İtfa edilen karbon kredilerine ayrı bir başlık altında yer verilmelidir.
- **Yüksek kaliteli krediler tercih edilmelidir:** Kredilerin gerçek, katkısız (*additional*), ölçülebilir ve bağımsız olarak doğrulanmış emisyon azaltımlarını temsil etmesi gerekir. Mükerrer sayım (*double counting*), fazla kredilendirme ve kalıcılık gibi riskler mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

² <https://vcmintegrity.org/wp-content/uploads/2025/04/VCMI-Scope-3-Action-Code-of-Practice.pdf>

- **Kredi kullanımı geçici ve tamamlayıcı olmalıdır:** Şirketin uzun vadede sürekli karbon kredisi satın alımına dayalı bir yol izlemesi yerine Kapsam 3 emisyon açığını azaltacak bir geçiş planı oluşturması gerekir.
- **İklim iddiaları açık olmalıdır:** Şirket, karbon kredisi kullandığı için Kapsam 3 hedefini gerçekleştirdiğini veya değer zinciri emisyonlarını tamamen ortadan kaldırdığını iddia etmemelidir. Gerçek azaltımlar ile karbon kredileriyle sağlanan ek katkı açıkça ayrılmalıdır.

3. Avantajlar ve Riskler

Karbon kredilerinin Kapsam 3 emisyon açığı için kullanılması, şirketlerin henüz azaltamadıkları emisyonlara karşı ek iklim eylemi gerçekleştirmesine imkân verebilir. Bu kullanım, emisyon azaltım ve karbon giderim projelerine finansman sağlayabilir ve şirketlerin değer zinciri dönüşümü tamamlanana kadar geçici bir araç oluşturabilir.

Bununla birlikte karbon kredilerinin yanlış kullanılması bazı riskler taşır. Şirketler daha zor ve maliyetli olan değer zinciri azaltımları yerine daha ucuz karbon kredilerini tercih edebilir. Düşük kaliteli krediler gerçek bir iklim faydası sağlamayabilir. Ayrıca kredi kullanımının gerçek emisyon azaltımı gibi sunulması yanıltıcı çevresel beyanlara ve ismini “yeşil aklama” olarak da sıkça duyduğumuz greenwashing riskine yol açabilir.

Bu nedenle karbon kredilerinin güvenilirliği yalnızca satın alınan kredi miktarına bağlı değildir. Şirketin gerçek azaltım planı, kullandığı kredilerin kalitesi, raporlama yöntemi ve kamuya yaptığı açıklamalar da önemlidir.

4. Sonuç

Şirketlerin tedarik ve ürün değer zincirlerinde meydana gelen dolaylı sera gazı emisyonları olan Kapsam 3 emisyonlarının şirketlerin doğrudan kontrolü dışında gerçekleşmesi, azaltım hedeflerine ulaşılmasını zorlaştırabilir. Bu çerçevede karbon kredileri, Kapsam 3 emisyon açığını doğrudan kapatan bir araç olarak değil, şirketin emisyon azaltım sürecini destekleyen geçici ve tamamlayıcı bir iklim finansmanı aracı olarak değerlendirilmelidir. Öyle ki; Kapsam 3 emisyonlarının yönetimi noktasında yapılacak emisyon azaltım yatırımları ve bu sayede gerçekleştirilen azaltımlar da aynı zamanda gönüllü karbon piyasalarında karbon kredisi üretme potansiyeline sahip olabilir. Örneğin; endüstriyel üretim yapılan bir fabrikada elektrik kaynaklı emisyonları azaltmak amacıyla çatı üzeri güneş enerjisi sistemi kurulması, uygun bir karbon standardının kriterlerini karşılaması halinde karbon sertifikasyonuna tabi tutulabilir ve krediler üzerinden potansiyel bir gelir yaratılabilir. Bu durum, karbon kredilerinin şirketlerin doğrudan emisyon azaltım yatırımlarını finansal anlamda destekleyen bir araç olarak da kullanılabileceğini göstermektedir.

ST Climate olarak gerek potansiyel emisyon azaltım proseslerinin kredilendirilmesi gerekse var olan kredilerin transfer ya da itfa yoluyla ticareti noktasında siz değerli paydaşlarımıza destek olmaktan memnuniyet duyacağımızı belirtmek ister, saygılarımızı sunarız.

www.stclimate.com